

КОНЦЕПЦИЯ

Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси

I. Обща информация

Предвид значителните нужди по отношение превенцията и управлението на свлачищните процеси и с оглед концентриране на ограничения финансов ресурс, инвестициите за постигане на специфична цел 2 „Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси“ по приоритетна ос 4 на ОПОС 2014 – 2020 г. ще бъдат насочени към осъществяване на превантивни и укрепителни геозащитни мерки и дейности в свлачищни райони с приоритет по отношение опазването на човешкия живот и здраве, както и обекти с национална или социална значимост.

Приоритетите в геозащитната политика на страната се определят от:

- високата степен на проявление на разрушителни процеси;
- невъзможността за едновременно изпълнение на всички необходими мерки за тяхното ограничаване.

Съгласно *Националната програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие 2015-2020 г.* (Националната програма) се предлага въвеждане на приоритети и етапи в оздравяването на околната (земната) среда, в която се осъществява териториалното устройство и регионално развитие. Критериите за определяне на приоритетите са:

- Значимост на засегнатите или застрашени територии и обекти - *гъстота на населението, опасност за неговото здраве и живот, ценност на земите и носената от тях инфраструктура, размери на възможните щети;*
- Степен на активност, териториален обхват, причини и възможни последствия от абразионни, ерозионни и свлачищни процеси;
- Икономическа целесъобразност, организационно-технически възможности и финансови ресурси.

Съобразно тези критерии за приоритизиране, свлачищата са категоризирани в четири групи в зависимост от степента на активност и риска, който носят:

- I група - свлачища за неотложно укрепване;
- II група - свлачища (терени) за изпълнение на превантивни дейности;
- III група - свлачища за провеждане на инструментален мониторинг;
- IV група - свлачища, подлежащи на периодични огледи.

УО на ОПОС 2014-2020 г. инициира актуализация на Методиката за приоритизиране на свлачищата в Република България, регистрирани до 15.10.2015 г.,¹ във връзка с обвързването ѝ с индикаторите на приоритетна ос 4 на ОПОС 2014 – 2020 г.: *население в риск от свлачища и укрепена площ*.

Общите критерии, по които е извършена оценка на регистрираните свлачища съгласно методиката, са следните:

1. Активни/периодично активни съвременни свлачища.
2. Свлачища, попадащи в категории А, Б или В (съгласно Наредба № 12/2001 г. за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в свлачищни райони), засягащи урбанизирани територии, територии на транспорта, обекти на социалната инфраструктура и техническата инфраструктура.

Застрашавани обекти (съществуващи и нови)	Категория на свлачището
Жилищни и обществени сгради с височина над 15 m, магистрали и пътища от I клас, главни железопътни линии, съоръжения с национално и регионално значение.	А
Жилищни и обществени сгради с височина от 10 до 15 m, пътища от II и III клас, железопътни линии, непосочени в категория А, съоръжения с регионално значение.	Б
Жилищни и обществени сгради с височина до 10 m, пътища и съоръжения с местно значение.	В

Регистрираните свлачища, допустими по горесцитираните общи критерии, са оценени по следните специфични критерии на методиката:

1. Население в риск, бр.;
2. Засегната площ, в кв.м.;
3. Засегната и застрашена техническа и социална инфраструктура;
4. Засегнати и застрашени обекти с национално, регионално и местно значение;
5. Комбинираност на неблагоприятните геодинамични процеси;
6. Наличие на проекто-проучвателни разработки (инженерно-геоложки и хидрогеоложки проучвания, районираня, геотехнически експертизи или инвестиционни проекти).

За обекти в урбанизирана територия показателят „*Население в риск*“ е определен според броя на жителите в засегнатите имоти и/или в имотите, застрашени от процеса.

За обекти от пътната инфраструктура показателят „*Население в риск*“ е определен:

- за леки автомобили – броят преминаващи моторни превозни (МПС) средства за едно денонощие умножено по 2,5 (средния брой пътуващи в едно превозно средство);
- за автобуси – броят преминаващи МПС за едно денонощие умножено по 30 (средният брой места в едно превозно средство при минимален брой 8 места и максимален 54) умножено по коефициент 0,65 (65 на 100 запълненост на превозното средство).

Предвид ограничения ресурс, с който се разполага по приоритетната ос, по методиката и след проверки на място от страна на УО са приоритизирани 29 свлачища, за които е

¹ Към 15.10.2015 г. са регистрирани 2064 бр. свлачища.

необходимо укрепване, т.е. свлачища от група I от Националната програма² и допълнително възникнали свлачища до 15.10.2015 г. Извършването на укрепителни дейности ще реши изцяло проблема със свлачищните процеси на приоритизирани обекти.

Потенциални бенефициенти за изпълнение на укрепителни и/или превантивни дейности са 9 общини за обекти на техни територии и Агенция „Пътна инфраструктура“ (АПИ) за обекти по републиканската пътна мрежа. Всеки потенциален бенефициент може да представи максимум две проектни предложения за изпълнение на обектите на негова територия в зависимост от проектната готовност. Обобщена информация е представена в таблицата по-долу:

Потенциален бенефициент	Брой обекти	Индикативна стойност, в лв.	Население в риск, лица	Площ, в хектари
Община Асеновград	2	824 067	50 067	0,36
Община Кърджали	3	4 600 000	7 594	3,71
Община Лом	3	8 500 000	3 340	20,5
Община Луковит	1	650 000	2 500	0,34
Община Невестино	1	1 000 000	1 000	4,5
Община Оряхово	5	1 670 000	4 672	8,7
Община Своге	1	6 800 000	3 961	55
Община Сливен	1	400 000	4 250	0,6
Община Червен Бряг	2	9 174 199	50 000	0,6
АПИ	10	29 400 000	168 471	7,26
Общо	29	63 018 266	295 855	101,6

От извършените посещения на място на обектите с цел запознаване с актуалното им състояние и установяване на проектната готовност може да се обобщи:

- За шест от обектите на АПИ няма извършени инженерно-геоложки проучвания, не е провеждана процедура по реда на ЗОП за проучвателно-проектантски работи. За останалите се извършват проучвателно-проектантски работи, има изготвен технически проект за един обект.
- Общините са с различна степен на проектна готовност. За някои обекти е извършена предварителна инженерно-геоложка картировка и характеристика на съвременното геодинамично състояние, има изготвена програма за проучване, включваща геодезично заснемане, проучвателни сондажи, геофизично проучване, лабораторни изследвания и др. и след нейното реализиране ще се извърши проектирането на укрепителните мероприятия. Една община има изготвен работен проект, предварително разрешение за строителство от МРРБ, разрешение за строеж, сключен договор за инженеринг.

² Свлачищата в Националната програма са регистрирани свлачища до 31.12.2014 г. Министерският съвет приема допълнение към Националната програма със свлачища, регистрирани до 15.04.2015 г. Има нововъзникнали свлачища, които са регистрирани между 15.04.2015 г. и 15.10.2015 г.

II. Проектен цикъл

Изготвянето на качествен проект преминава през няколко ключови етапа, които целят да гарантират, че избраните геозащитни мерки и дейности отговарят на всички изисквания за проектиране и строителство на геозащитни строежи и съоръжения. Фокусът е поставен върху подробни предварителни специализирани проучвания. Графиката по-долу показва последователността от действия, които трябва да бъдат предприети от потенциалните бенефициенти:

Съгласно Националната програма от първостепенно значение за опазване на човешкия живот и здраве и за преодоляване на тежки материални загуби от активизирането на свлачища е предприемането на превантивни мерки. Освен извършване на специализирана строителна дейност по укрепване на терени, друг главен компонент на геозащитната дейност е провеждането на режимни (мониторингови) наблюдения за оценка на състоянието и динамиката на геодинамичните процеси и изготвяне на прогнозни тенденции за развитие на свлачищните процеси.

В тази връзка, съгласно националната програма са приоритизирани 19 свлачища за изпълнение на превантивни дейности и за провеждане на инструментален мониторинг. Те представляват неукрепени, активни свлачища, които съгласно техническа експертиза трябва да бъдат наблюдавани чрез изграждане/възстановяване на контролно-измервателни системи (КИС) за мониторинг на свлачищните процеси с оглед ранно предупреждение, оповестяване и други превантивни действия, свързани с опазване живота и здравето на хората.

КИС е комплекс от наблюдателни точки за извършване на геодезически, инклинометрични, стационарни хидрогеоложки и други измервания с цел установяване състоянието на деформационните процеси и/или ефективността на изградени геозащитни съоръжения. КИС осигуряват количествено-динамични пространствени данни за оценка състоянието на свлачищните райони. Изграждането им/възстановяването им става след проектно решение за вида, обема и метода на наблюдение. По отношение на тези обекти потенциален бенефициент е дирекция „Благоустройство и геозащита“ към МРРБ.

III. Специфични изисквания за допустимост и критерии за оценка на проектни предложения, гарантиращи устойчивост и цялостно решение по укрепване на обекта

По приоритетната ос, по отношение постигането на специфична цел 2 „Повишаване защитата на населението от свлачищни процеси“, се предвижда една процедура чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ с общ размер 56 345 000 лева.

Допустими за финансиране са следните геозащитни мерки и дейности:

- Проектно-проучвателни работи (инженерно-геоложки проучвания, инженерно-геоложки райониране, инвестиционно проектиране и др.);
- Изграждане на укрепителни съоръжения в т.ч. брегоукрепителни съоръжения (пилотни конструкции, подпорни стени, буни и др.);
- Изграждане на отводнителни съоръжения за понижаване нивото на подземните води и/или за отвеждане на повърхностни води извън обхвата на свлачището: дренажни шахти, сондажи, водопонизителни системи, канавки и др.
- Планировъчни мерки, повърхностна обработка и др. мерки за осигуряване устойчивостта на склона (откосите).
- Изграждане/възстановяване на контролно-измервателни системи (изграждане на повърхностни репери и блокове за принудително центриране за геодезическата наблюдателна мрежа, изграждане на пиезометри за следене нивата на подземните води, част от хидрогеоложката наблюдателна мрежа, поставяне на инклинометри за следене на деформациите и скоростта на движение в свлачищното тяло и др.).

С цел постигане на качество и по-висока проектна готовност се предвижда да бъде предоставен срок за кандидатстване от минимум година и половина от откриването на процедурата за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. На етап кандидатстване УО предвижда да изисква готов технически/работен проект за предвидените за изпълнение мерки и дейности, за да се гарантира, че са спазени изискванията за проектиране, устройствено планиране, собственост на имотите, прилагане на правилата за държавни помощи.

УО предвижда включването на критерии за оценка на качеството на проектните предложения, съобразени с Наредба № 1/1994 г. за геозащитната дейност и Наредба № 12/2001 г. за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в свлачищни райони, EN 1997 Еврокод 7 „Геотехническо проектиране" и EN 1998 Еврокод 8 "Проектиране на конструкции за сеизмични въздействия" и всички други приложими еврокодове според спецификата на геозащитните конструкции и съоръжения, които определят изискванията към геозащитните мерки и дейности, техническите изисквания при проектиране, изпълнение, експлоатация и поддържане на геозащитни строежи и съоръжения в свлачищните райони.

Един от критериите за оценка на проектни предложения ще изисква при изготвянето на инвестиционния проект да е извършено математическо моделиране, определящо очакваната стойност на общата и локална устойчивост на терена, за да се гарантира ефективността на предвидените геозащитни мероприятия.

УО на ОПОС 2014 – 2020 г. планира да ангажира външни експерти/специалисти в областта на геозащитата в процеса на оценка на проектните предложения.

Предвидът опитът от програмен период 2007 – 2013 г. при изпълнението на проекти, реализираните икономии в резултат от проведени от бенефициенти обществени поръчки на по-ниски от планираните стойности, неверифицирани разходи, освобождаване на средства поради прекратяване на договори, УО предвижда увеличаване на бюджета на процедурата. Установената тенденция показва, че максималното усвояване на средствата при договаряне на 100 % от бюджета, би могло да достигне най-много до 80-85%. В този смисъл, 100 % усвояване на средствата е възможно при своевременно договаряне на финансови ресурси, надвишаващи алокирания бюджет. В случай че Комитетът за наблюдение на ОПОС 2014 – 2020 г. одобри увеличаване бюджета на процедурата и одобри предложеното изменение на ИГРП за 2016 г., общият размер на БФП за процедурата ще бъде 65 519 199 лв.